

Ю.М. Тютюнник, канд. екон. наук, доц. (ПДАУ, Полтава)

С.В. Тютюнник, канд. екон. наук, доц. (ПДАУ, Полтава)

СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ ОЦІНЮВАННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ділова активність – це комплексна характеристика, що охоплює різні аспекти діяльності підприємства. У широкому розумінні ділова активність означає зусилля, спрямовані на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу. Критеріями ділової активності є динамічність розвитку підприємства, швидкість обороту його засобів, рівень ефективності виробничо-фінансової діяльності, стійкість економічного зростання, розширення ринків збуту продукції та інші [1, с. 482]. На думку Ю. С. Цал-Цалка, поняття ділової активності підприємства безпосередньо пов'язане з категоріями «економічна динаміка», «економічне зростання» та «економічний розвиток». Розуміння цих аспектів є принципово важливим для обґрунтування методики аналізу ділової активності суб'єктів господарювання [2, с. 401].

Виокремлюють внутрішню і зовнішню ділову активність підприємства:

- внутрішня – активність щодо мобілізації внутрішніх ресурсів економічного зростання;

- зовнішня – активність у зовнішньому ринковому середовищі.

Оцінювання внутрішньої ділової активності здійснюється за допомогою кількісних показників, які доцільно поділити на такі групи:

1. Показники динаміки: валюти балансу, власного капіталу, основних засобів, запасів, чисельності працівників, обсягів виробництва продукції (робіт, послуг), обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), чистого доходу, фінансових результатів від основної та операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування, чистого фінансового результату тощо.

2. Показники ефективності використання ресурсів: фондівддача основних засобів, фондомісткість продукції, матеріаловіддача, матеріаломісткість продукції, продуктивність праці, рентабельність продукції, рентабельність сукупного капіталу, рентабельність власного капіталу тощо.

Позитивна динаміка цих показників сприяє зміцненню фінансового стану підприємства.

У процесі дослідження проводиться зіставлення темпів

зростання чистого фінансового результату (прибутку), чистого доходу та середньо-річної вартості активів для перевірки дотримання «золотого правила економіки підприємства» [3, с. 268; 4, с. 479-480]:

$$T_{\text{ЧП}} > T_{\text{ЧД}} > T_{\text{А}} > 100 \%, \quad (1)$$

де $T_{\text{ЧП}}$ – темп зростання (зниження) чистого фінансового результату: прибутку, % (форма № 2-м: ряд. 2350);

$T_{\text{ЧД}}$ – темп зростання (зниження) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), % (форма № 2-м: ряд. 2000);

$T_{\text{А}}$ – темп зростання (зниження) середньорічної вартості активів, % (форма № 1-м: (ряд. 1300, гр.3+ряд. 1300, гр.4)÷2).

Наведене співвідношення означає такий причинно-наслідковий зв'язок [1, с. 483-484]:

- $T_{\text{А}} > 100 \%$ – зростає економічний потенціал, що створює передумови для динамічного розвитку підприємства;

- $T_{\text{ЧД}} > T_{\text{А}}$ – зростання чистого доходу випереджає зростання середньорічної вартості активів, що свідчить про підвищення ефективності використання майнових ресурсів підприємства;

- $T_{\text{ЧП}} > T_{\text{ЧД}}$ – чистий фінансовий результат (прибуток) зростає випереджальними темпами порівняно з чистим доходом, що вказує на підвищення рівня рентабельності господарської діяльності.

Активність підприємства в зовнішньому економічному середовищі оцінюється за рядом кількісних параметрів:

- частка підприємства на ринках продукції (товарів, робіт, послуг);

- масштаби та стійкість партнерських відносин на внутрішньому і зовнішньому ринках;

- обсяги зовнішньоекономічного обороту;

- динаміка активності на фондових ринках.

Якісними параметрами ділової активності підприємства в зовнішньому економічному середовищі є:

- імідж, ділова репутація підприємства, від яких залежать його популярність, стабільність, престиж;

- соціальна активність підприємства, що виражається у його участі в розв'язанні важливих завдань подолання безробіття, соціального захисту населення, формування соціальної інфраструктури, фінансування соціальних програм, добровільної та волонтерської діяльності тощо;

- природоохоронна активність підприємства, що реалізується у

створенні екологічно чистих виробництв, фінансуванні рекреаційних програм, боротьбі зі шкідливими викидами та забрудненням навколишнього природного середовища.

Ділова активність підприємства формується під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів [1, с. 485].

Вплив зовнішнього середовища виявляється через дію насамперед макроекономічних факторів:

- циклічність економічного розвитку;
- стан і динаміка національної та світової економіки;
- податкова політика держави;
- антимонопольне регулювання;
- ставлення держави до підприємництва та інших.

До основних внутрішніх факторів впливу на ділову активність підприємства належать [5, с. 313-314]:

- конкурентна позиція підприємства (мета і завдання діяльності, форма власності, репутація, характер ділового партнерства, кваліфікація працівників тощо);

- принципи діяльності (адаптивність, концентрація, диверсифікація виробництва, ефективність інноваційної діяльності, дієвість механізмів стимулювання і мотивації);

- ресурси та їх використання (стан та ефективність використання основних засобів, оборотність оборотних активів, тривалість виробничого циклу);

- маркетингова стратегія і тактика бізнесу (товарна, цінова, збутова, комунікаційна політика);

- якість фінансового менеджменту (майновий стан, фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, прибутковість діяльності, інвестиційна привабливість).

Інформаційні джерела:

1. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 815 с.

2. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

3. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.

4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб.; 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2007. 668 с.

5. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астра», 2020. 434 с.

6. Кашена Н.Б. та ін. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу : монографія. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2016. 196 с.